

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δεν χρειάζεται ανάλυση η διαπίστωση ότι η ενέργεια συνδέεται άμεσα με την ισχύ και επιπλέον δημιουργεί και διαμορφώνει πολιτισμούς των οποίων η πορεία και η διάρκεια συνδέεται ευθέως με την ενεργειακή επάρκεια. Η κορύφωση, η κάμψη και η πτώση της διαθεσιμότητας των ενεργειακών πόρων καθορίζει την αντίστοιχη πορεία τόσο του διεθνούς συστήματος που διαμορφώνει, όσο και των Δυνάμεων που κυριαρχούν στο εν λόγω σύστημα. Ο σύγχρονος πολιτισμός και η κυρίαρχες δυνάμεις του, προέρχονται και στηρίζονται από τα ορυκτά καύσιμα όπως ο άνθρακας, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο (Φ.Α.).

Όπως όλα δείχνουν ο πολιτισμός των ορυκτών καυσίμων αναμένεται ότι θα τερματισθεί εντός του 21^{ου} αιώνας και μέχρι στιγμής ουδεμία εναλλακτική ενεργειακή λύση φαίνεται ότι δύναται να τον αντικαταστήσει αξιόπιστα. Επί παραδείγματι η καθαρή ενέργεια όπως η ηλιακή, αιολική, υδροηλεκτρική είναι μέχρι στιγμής, δυσχερής και δαπανηρή, τα βιοκαύσιμα στερούν πολύτιμη γη προς καλλιέργεια, ενώ η πυρηνική ενέργεια είναι επικίνδυνη ενώ τα απόβλητά της προβληματίζουν. Ακόμη και η πολλά υποσχόμενη ενέργεια του υδρογόνου αντιμετωπίζει δυσχέρειες μέχρι στιγμής, όπως οι απαιτούμενες μεγάλες ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας για την ηλεκτρόλυση του ύδατος. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις της BP η παγκόσμια ενεργειακή κατανάλωση θα διπλασιασθεί το 2050, ενώ τα αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου επαρκούν για 40 έτη και τα αντίστοιχα Φ.Α. για 60 έτη. Άλλες εκτιμήσεις προσδιορίζουν την κορύφωση των ορυκτών καυσίμων και την επακόλουθη πτώση, εντός της δεκαετίας 2030. Μετά την κορύφωση το κόστος των αγαθών θα είναι σταθερά ανοδικό με άμεσο αντίκτυπο στην θέρμανση, τις κατασκευές, την συγκοινωνία, την ηλεκτρική ισχύ, τις επικοινωνίες, τα πλαστικά, τα ελαστικά, τα φάρμακα, την καλλιέργεια (φυτοφάρμακα, λιπάσματα, μηχανήματα), τις συσκευασίες, τον ρουχισμό και ασφαλώς τα τρόφιμα. Οι προβλέψεις αυτές θα πρέπει να συνδυασθούν με τις μεγάλες ανοδικές δημογραφικές μεταβολές και τις επιπτώσεις από την καταστροφή του περιβάλλοντος. Οι παγκόσμιοι συσχετισμοί ισχύος αναμένεται ότι θα κλονισθούν ενώ οι κοινωνίες θα δοκιμασθούν. Η επιστημονική έρευνα και τεχνολογία έχουν αποδυθεί στον αγώνα της διάδοχης καταστάσεως και το στοίχημα είναι καθαρά χρονικό.

Για το ορατό μέλλον η παγκόσμια ενέργεια θα βασίζεται στους υδρογονάνθρακες. Τεράστια ποσά θα εξακολουθήσουν να δαπανώνται για έρευνες, εξορύξεις, άντληση, επεξεργασία, αγωγούς μεταφοράς υδρογονανθράκων και εξασφάλιση της προστασίας αυτών. Οι περισσότεροι παράγοντες της αγοράς διατηρούν αποθέματα έως 15 ημερών, γεγονός που σημαίνει ότι απαιτείται άριστος προγραμματισμός και συντονισμός της διαδικασίας ροής υδρογονανθράκων, μέσω του πολύπλοκου, αλληλεξαρτώμενου και ευάλωτου ενεργειακού συστήματος σε παγκόσμια κλίμακα. Τα ορυκτά καύσιμα αποτελούν το μεγαλύτερο κονδύλιο στο ισοζύγιο πληρωμών των περισσότερων κρατών. Συνολικά 10 με 12 ιδιωτικές και κρατικές εταιρείες πετρελαίου κυριαρχούν στην παγκόσμια αγορά, ενώ ο έλεγχος της παγκόσμιας ενέργειας και όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων που απορρέουν από αυτήν, έχει περιέλθει σε 500 περίπου αλληλεξαρτώμενες πολυεθνικές εταιρείες. Το γεγονός ότι

το συντριπτικό ποσοστό των αποθεμάτων των υδρογονανθράκων, ευρίσκεται στην Μ. Ανατολή και την Κασπία, ερμηνεύει τις πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις στην ευρύτερη αυτή περιοχή και θα αποτελέσει την κεντρική παράμετρο προβλέψεως των μελλοντικών εξελίξεων.

Οι χώρες εισαγωγείς στα πλαίσια της ενεργειακής τους ασφάλειας προσπαθούν να ασκήσουν επιρροή στις περιοχές των πηγών ενέργειας καθώς και στις γραμμές μεταφοράς αυτής (π.χ. Η.Π.Α., Κίνα, Γαλλία, Αγγλία κ.λ.π.). Οι εξαγωγικές χώρες εκμεταλλευόμενες τα ενεργειακά τους αποθέματα, επιχειρούν να εκπληρώσουν τις πολιτικές βλέψεις τους επί των χωρών εισαγωγέων (π.χ. Ρωσία, Βενεζουέλα, Ιράν κ.λ.π.). Επιπλέον διαφόρου μεγέθους εντάσεις δημιουργούνται μεταξύ χωρών που εισάγουν ενέργεια, ως προς την πρόσβαση σ' αυτήν (π.χ. Αρκτική, Μ. Ανατολή, Σινική Θάλασσα, Κασπία, Αφρική κ.λ.π.), ενώ όταν μειώνονται οι τιμές πετρελαίου και Φ.Α., δημιουργείται οικονομική και πολιτική αστάθεια στις εξαγωγικές χώρες με πιθανό επακόλουθο τις περιφερειακές εντάσεις.

2. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ.

Ο κύριος προμηθευτής της Ε.Ε. σε Φ.Α., είναι η Ρωσία (36%). Η εξάρτηση αυτή ανησυχεί ιδιαίτερα την Ευρώπη κυρίως διότι ο ρωσικός έλεγχος του Φ.Α. θα μπορούσε να επιφέρει πολιτικές πιέσεις προς την Ε.Ε., ανάλογες προς τον βαθμό εξαρτήσεως αυτής. Επί του παρόντος η σχέση Φ.Α. μεταξύ Ρωσίας και Ε.Ε. δημιουργεί αλληλεξάρτηση, αφού η εξαγωγή Φ.Α. αποτελεί για την Ρωσία σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ της (στην Ε.Ε. εξάγει το 70%). Οι ανάγκες της Ε.Ε. σε Φ.Α. αναμένεται ότι θα αυξηθούν κατά 40%, έως το 2030, λόγω μείωσης της ευρωπαϊκής παραγωγής. Επισημαίνεται ότι η Ευρώπη δεν διαθέτει ακόμη στον επιθυμητό βαθμό κοινή ενεργειακή στρατηγική και συνήθως τα ιδιαίτερα κρατικά ενεργειακά συμφέροντα, υπερισχύουν των κοινών Ευρωπαϊκών σκοπών. Επί παραδείγματι η Γερμανία η οποία κατά την επόμενη δεκαετία θα παύσει την λειτουργία των πυρηνικών της εργοστασίων, προτιμά την απ' ευθείας απρόσκοπτη παροχή Φ.Α. από την Ρωσία (π.χ. ο Nord Stream με παροχή 55 δις κ.μ.), αντί του ρίσκου της παροχής Φ.Α., από την ασταθή περιοχή της Κασπίας και του Καυκάσου.

Η Ρωσία προσπαθεί να αποφύγει τις περισσότερες δυνατές ενδιάμεσες χώρες διελεύσεως Φ.Α. και πετρελαίου, όπως η Τουρκία, Ουκρανία, Σλοβακία, Λευκορωσία, Τσεχία και Πολωνία, με απ' ευθείας σύνδεση με τους τελικούς αποδέκτες. Με τον τρόπο αυτό η Ρωσία θα δύναται να ασκεί επιρροή ή και να διαμορφώνει ανάλογα τις τιμές της ενέργειας στις προαναφερθείσες ενδιάμεσες χώρες, δίχως να επηρεάζονται οι τελικοί αποδέκτες και να δημιουργούνται διεθνείς κρίσεις.

Η ρωσική απάντηση για τον δυτικών συμφερόντων αγωγό Nabucco ο οποίος θα αναφερθεί στην συνέχεια, είναι ο αγωγός South Stream παροχής 63 δις κ.μ. Φ.Α. και κόστους περί τα 15 δις € ο οποίος παρακάμπτει την Τουρκία και θα παρέχει Φ.Α. στην Ευρώπη, μέσω Μ. Θάλασσας και Βουλγαρίας. Ο εν λόγω αγωγός ασφαλώς δεν εξυπηρετεί την απεξάρτηση από την Ρωσία αλλά παρακάμπτει ενδιάμεσα κράτη, μειώνει τις τιμές Φ.Α. ενισχύοντας την οικονομική ανταγωνιστικότητα, ενώ παράλληλα ικανοποιεί σειρά ευρωπαϊκών χωρών όπως η Βουλγαρία, η Ουγγαρία και η χώρα μας, οι οποίες ανησυχούν για την αυξανόμενη εξάρτηση από την Τουρκία. Η

Ρωσία έχει ήδη προβεί σε διακυβερνητικές συμφωνίες ως προς την κατασκευή και τις τιμές του Φ.Α. με εμπλεκόμενα κράτη (Βουλγαρία, Σερβία, Ουγγαρία, Ελλάδα, Τουρκία, Σλοβενία, Αυστρία και Κροατία) αλλά η τελική απόφαση υλοποίησης του όλου έργου θα ληφθεί το αργότερο στις αρχές του 2013.

Η στρατηγική των Η.Π.Α. αποβλέπει στην δημιουργία ενεργειακού διαδρόμου Ανατολής – Δύσεως, από την Κασπία στην Ευρώπη, δίχως την παρεμβολή της Ρωσίας και του Ιράν. Η Ε.Ε. συγκλίνει προς την στρατηγική αυτή και στηρίζει τον λεγόμενο «νότιο ενεργειακό διάδρομο». Τον εν λόγω διάδρομο εξυπηρετούν οι αγωγοί Μπακού – Τιφλίς – Τσεϋχάν (πετρέλαιο και Φ.Α.) καθώς και ο αγωγός Φ.Α. Μπακού – Τιφλίς – Ερζερούμ (ή αγωγός νοτίου Καυκάσου με 20 δις κ.μ.). Το επόμενο βήμα της αμερικανικής στρατηγικής είναι να διοχετεύσει το Φ.Α. της Κ. Ασίας, μέσω του υποβρυχίου αγωγού trans-Caspian (ο οποίος αντιμετωπίζει δυσχέρειες υλοποίησης λόγω κυρίως διαφορών περί του καθεστώτος της Κασπίας), στην Τουρκία και από εκεί στην Ευρώπη μέσω του αγωγού Nabucco (δια της Τουρκίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ουγγαρίας, Αυστρίας). Παρά το γεγονός ότι ο αγωγός Nabucco, ετησίας παροχής 31 δις κ.μ. ετησίως, θα αποτελούσε στρατηγικό βήμα στην προσπάθεια μείωσης της εξαρτήσεως από την Ρωσία, οι Ευρωπαίοι θεωρούν ότι ο αγωγός αυτός εκτός από ιδιαίτερα ακριβός στην κατασκευή του (15 έως 20 δις €), παρουσιάζει και σύνθετες πολιτικές επιπλοκές.

Τα γεγονότα μεταξύ Γεωργίας και Ρωσίας το 2008, πείθουν ότι η τελευταία θεωρεί την άσκηση επιρροής στην περιφέρειά της (Γεωργία, Καύκασος, Κ. Ασία, Κασπία κ.λ.π.) ως ζωτικό συμφέρον, καθιστώντας έτσι τα κράτη των περιοχών αυτών διστακτικά για τυχόν πολιτικές αποκλίσεις. Εάν η Δύση αδυνατεί να διασφαλίσει Φ.Α. σε βάθος χρόνου από τον Καύκασο και την Κ. Ασία, η μόνη εναλλακτική λύση είναι η Μ. Ανατολή και ειδικότερα το Ιράκ (το Ιράν αποκλείεται από την Δύση), το οποίο όμως παρουσιάζει πολιτικά προβλήματα, λόγω της ρευστής εσωτερικής καταστάσεως (ασφάλεια εσωτερικού, επίδραση Ιράν, κουρδικό ζήτημα). Τέλος, μετά τις προστριβές Αζερμπαϊτζάν και Τουρκίας, ως προς τις τιμές πώλησεως Φ.Α. και τις σχετικές προτάσεις της ρωσικής Gazprom, υπάρχει ισχυρό ενδεχόμενο μεγάλο ποσοστό του Αζερικου Φ.Α. να αγορασθεί από την Ρωσία, γεγονός που κλόινισε ήδη ακόμη περισσότερο την επιλογή του αγωγού Nabucco.

Επισημαίνεται ότι η δυνατότητα υδροποίησης του Φ.Α. και της μεταφοράς αυτού δια θαλάσσης αποτελεί σημαντική παράμετρο η οποία προσθέτει μεν κόστος στην τιμή αυτού αλλά αποφεύγει την σύνθετη διακρατική διαδικασία κατασκευής δαπανηρών αγωγών Φ.Α., οι οποίοι δημιουργούν εξαρτήσεις μεταξύ των εμπλεκομένων κρατών και ενίοτε θεωρούνται ως επενδύσεις υψηλού ρίσκου, λόγω της διελεύσεως των εν λόγω αγωγών μέσω ασταθών πολιτικά και στρατιωτικά περιοχών.

Στα πλαίσια του νοτίου ενεργειακού διαδρόμου, ο αγωγός Φ.Α. Nabucco ο οποίος αποτελεί στρατηγική συνέχεια του αγωγού Μπακού – Τιφλίς – Τσεϋχάν, έχει ήδη καταστεί μακρινό όνειρο αφού πέραν του υψηλού κόστους κατασκευής του, οι διαθέσιμες ποσότητες Φ.Α. δεν είναι αρκετές για την παροχή των 31 δις κ.μ. της δυνατότητας του αγωγού (τον στηρίζουν οι αυστριακή OMV, η ουγγρική MOL, η τουρκική BOTAS και η γερμανική RWE). Το Αζερμπαϊτζάν θα δύναται να παρέχει μόνο 16 δις κ.μ. από το κοιτάσμα Shah Deniz II το οποίο θα είναι λειτουργικό από το

2017. Πιθανές επιλογές για παροχή επιπλέον Φ.Α., αποτελούν το Τουρκμενιστάν, το Ιράκ και το Ιράν. Οι γεωπολιτικές επιπλοκές των τριών αυτών κρατών, οι νομικές διαφορές και η τοπική αστάθεια εμποδίζουν την επιτυχή δημιουργία στρατηγικών ενεργειακών συμμαχιών επ' ωφελεία του νοτίου ενεργειακού διαδρόμου. Το σχέδιο του αγωγού Nabucco φαίνεται ότι παραχωρεί την θέση του στους αντιπάλους αγωγούς Nabucco – West (που θα διασυνδέεται με τον αγωγό Trans – Anatolian Pipeline ή TANAP), ο Southeastern Europe Pipeline (SEED) που προτείνει η BP, και ο Trans Adriatic Pipeline (TAP). Η οριστική επιλογή αγωγού θα λάβει χώρα εντός του 2013.

Στην προσπάθειά της να μειώσει την εξάρτηση από την Ρωσία, η Ε.Ε. προσβλέπει στην συνδρομή του Φ.Α. του Τουρκμενιστάν για τον νότιο ενεργειακό διάδρομο, αφού η χώρα αυτή διαθέτει Φ.Α. από 3 έως 7 τρις κ.μ.. Πρόβλημα εν τούτοις αποτελεί το γεγονός ότι το Τουρκμενιστάν εξάγει το μεγαλύτερο ποσοστό Φ.Α. στην Ρωσία (50 έως 90 δις κ.μ.), ενώ κατά τα τελευταία έτη παρέχει 30 δις κ.μ. στην Κίνα, μέσω του προσφάτως κατασκευασθέντος αγωγού που συνδέει τις δύο χώρες. Επιπλέον πρόβλημα αποτελεί η δυσχέρεια υλοποίησης του υποθαλασσίου αγωγού Trans – Caspian, λόγω του θέματος του νομικού καθεστώτος της Κασπίας, την οποία η Ρωσία και το Ιράν θεωρούν ως λίμνη, ενώ τα Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν και Τουρκμενιστάν ως θάλασσα.

Η τυχόν κατασκευή του αγωγού TANAP (εναλλακτική επιλογή του Nabucco), θα διασφαλίζει την μεταφορά Αζέρικου Φ.Α. από τον κόμβο του Ερζερούμ στην Βουλγαρία. Το πέρας της κατασκευής του αγωγού εκτιμάται περί το 2017 και το κόστος στα \$ 7 δις. Θα έχει δυνατότητα παροχής 16 δις κ.μ., εκ των οποίων τα 6 θα καταναλώνονται στην Τουρκία (BOTAS), ενώ τα υπόλοιπα 10 θα προωθούνται προς την Ευρώπη (αυτό σημαίνει ότι η παροχή του αγωγού BTE, που είναι 8 δις κ.μ., θα πρέπει να διπλασιασθεί). Η εταιρεία πετρελαίου του Αζερμπαϊτζάν SOCAR θα κατασκευάσει και θα της ανήκει το 80% του αγωγού. Ο αγωγός TANAP θα συνδέεται με τον αντίστοιχο Nabucco - West, οποίος θα μεταφέρει 10 δις κ.μ. από την Βουλγαρία έως την περιοχή της Βιέννης.

Η πρόταση της BP για την κατασκευή του αγωγού South Eastern Europe Pipeline (SEEP), αποτελεί μία ακόμη από τις εναλλακτικές επιλογές μεταφοράς Φ.Α. από την Κασπία στην Ευρώπη μέσω Τουρκίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ουγγαρίας και Αυστρίας. Ο αγωγός SEEP πλεονεκτεί εκ του γεγονότος ότι η BP κατέχει το 25,5% του αζέρικου κοιτάσματος Shah Deniz II και επιπλέον θα χρησιμοποιεί το τουρκικό δίκτυο της BOTAS, εντός της Τουρκίας (όπως και οTAP), καθώς και τμήματα του υφισταμένου βουλγαρικού και ουγγρικού δικτύου αγωγών, μειώνοντας έτσι σημαντικά το κόστος κατασκευής του.

Ο έτερος ανταγωνιστικός αγωγός TAP, που αφορά και την χώρα μας, πλεονεκτεί στο γεγονός ότι έχει το χαμηλότερο κόστος και την μικρότερη διαδρομή αγωγού (800 χλμ.). Ο αγωγός υποστηρίζεται από την νορβηγική εταιρεία Statoil, στην οποία ανήκει το 25.5% του κοιτάσματος Shah Deniz II (42.5%), την E.On Ruhrgaw (15%) και την Elektrizitaet Gesellschaft Laufenburg (42.5%). Οι εταιρείες SOCAR και BP έχουν επίσης εκδηλώσει ενδιαφέρον για τον αγωγό TAP, ο οποίος έχει λάβει επιπλέον το καθεστώς του «έργου κοινού ενδιαφέροντος» της Ε.Ε., η οποία στηρίζει ήδη τον αγωγό οικονομικά, μέσω της Trans European Energy Network. Ιδιαίτερο

ρόλο στην τελική απόφαση εν τούτοις θα διαδραματίσει η Τουρκία η οποία επιπλέον ασκεί επιρροή στο Αζερμπαϊτζάν.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι μέχρι πρότινος στον ανταγωνισμό συμμετείχε και ο αγωγός ITGI (Interconnector Turkey Greece Italy). Η ελληνική ΔΕΠΑ θα ανελάμβανε την ευθύνη κατασκευής αγωγού μήκους 900 χλμ. και θα συνέδεε τον υφιστάμενο αγωγό συνδέσεως Τουρκίας – Ελλάδος, με τον υποθαλάσσιο αγωγό «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» από την Ήπειρο στην Ιταλία. Ο εν λόγω αγωγός ITGI έχει πλέον αποκλεισθεί λόγω της ελλείψεως οικονομικής αξιοπιστίας της ΔΕΠΑ, καθώς και λόγω της πιθανότητας εντάξεως του ITGI στο ευρύτερο πρόγραμμα της ρωσικής GASPROM του αγωγού South Stream σε περίπτωση αγοράς από αυτήν της ΔΕΠΑ, στα πλαίσια ιδιωτικοποίησης της τελευταίας.

Οι κύριοι προμηθευτές της Ευρώπης σε Φ.Α., είναι η Ρωσία (34%), η Νορβηγία (30%) και η Αλγερία (14%). Η ετήσια ευρωπαϊκή κατανάλωση Φ.Α. ανέρχεται στα 500 δις κ.μ. εκ των οποίων τα 125 δις κ.μ. προέρχονται από την Ρωσία. Η Ε.Ε. θα χρειασθεί να επενδύσει περί το ένα τρις € στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας και του Φ.Α. εντός της δεκαετίας 2010 – 2012. Ο ευρωπαϊκός ενεργειακός σχεδιασμός προσδίδει μεγάλη βαρύτητα στον νότιο ενεργειακό διάδρομο από τον οποίο ανέμενε ετησία παροχή από 60 έως 120 δις κ.μ., φιλοδοξία η οποία δεν αναμένεται να εκπληρωθεί στο ορατό μέλλον, για τους λόγους που προαναφέρθησαν. Με τα δεδομένα αυτά, αναμένεται ότι ο ρόλος του υδροποιημένου Φ.Α. (LNG) από χώρες όπως το Κατάρ, η Αλγερία και η Νιγηρία, θα διαδραματίσει σημαντικότερο ρόλο στην ευρωπαϊκή αγορά στο μέλλον. Οι υφιστάμενοι τερματικοί σταθμοί LNG στην Ευρώπη δύνανται να παράσχουν 95 δις κ.μ., ενώ με την ολοκλήρωση κατασκευής έξι νέων τερματικών σταθμών η δυνατότητα αυτή παροχής θα αυξηθεί κατά 70 δις κ.μ. επιπλέον.

3. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.

Ως γνωστόν η Τουρκία φιλοδοξεί να καταστεί ηγεμονική περιφερειακή δύναμη με εκμετάλλευση των παραγόντων ισχύος της όπως τις ισχυρές Ένοπλες δυνάμεις, την ανερχόμενη οικονομία της, την βιομηχανική της υποδομή, την τεχνολογία, την ήπια ισχύ της (οθωμανική κληρονομιά, ισλάμ κ.λ.π.), τον μεγάλο και νέο σε ηλικία πληθυσμό της και ασφαλώς την ενέργεια. Στο πλαίσιο αυτό η Άγκυρα επιδιώκει την ολοκλήρωση της εξωτερικής με την ενεργειακή πολιτική της προκειμένου να εξασφαλίσει ενεργειακή ασφάλεια στο εσωτερικό της αλλά και να αυξήσει το γεωπολιτικό ειδικό της βάρος έναντι της ευρωατλαντικής κοινότητας. Η ενεργειακή της στρατηγική (ο τρόπος εκπληρώσεως της ενεργειακής της πολιτικής) συμπεριλαμβάνει βασικές παραμέτρους όπως η ενεργειακή ασφάλεια (αξιόπιστη και έγκαιρη πρόσβαση σε επαρκή ενέργεια των Τούρκων καταναλωτών), η μεταφορά της ενέργειας (εκμετάλλευση της γεωγραφικής θέσεως για προώθηση ενέργειας με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, προς τα κράτη καταναλωτές), επεξεργασία της ενέργειας και παροχή υπηρεσιών (προστιθέμενη αξία στην ενεργειακή αλυσίδα), ενεργειακή πρωτοπορία (κατοχή τεχνογνωσίας, τεχνολογίας και όχι απλά καταναλωτής) και ενεργειακή διπλωματία (διπλωματική εκμετάλλευση της ενεργειακής καταστάσεως για προώθηση τουρκικών συμφερόντων).

Τις διακρατικές ενεργειακές σχέσεις της η Τουρκία τις συνδυάζει με αντίστοιχες εμπορικές και αναπτυξιακές. Ήδη αποτελεί τον δεύτερο εμπορικό εταίρο της Ρωσίας

μετά την Γερμανία. Οι εμπορικές συναλλαγές της Τουρκίας με κράτη του Οργανισμού Ισλαμικών Κρατών έχουν αυξηθεί πλέον του 50%, το εμπόριο με την Αφρική αυξήθηκε από \$4 δις σε \$20 δις, οι εξαγωγές στην Μ. Ανατολή αποτελούν το 1/3 των εξαγωγών στην Ε.Ε., ενώ ταυτόχρονα παρέχει εξωτερική βοήθεια περί το \$1 δις ετησίως σε κράτη της περιοχής της (Turkish Development Cooperation Agency).

Η Τουρκία εισάγει το 92% του πετρελαίου της, το 98% του Φ.Α. (το 63% παρέχει η Ρωσία, με πιθανότητα το ποσοστό να ανέλθει στο 80% το 2020, λόγω αυξανόμενων αναγκών) και το 50% του άνθρακα που καταναλώνει. Αν και υπάρχει πρόοδος στον τομέα ιδιωτικοποίησης της ενέργειας, η κρατική εταιρεία πετρελαίων (ΤΡΑΟ) ελέγχει ακόμη το 70% του πετρελαίου στο εσωτερικό και χαίρει ειδικών προνομίων, ενώ ο τομέας του ηλεκτρισμού ευρίσκεται σχεδόν καθ' ολοκληρία σε κρατικά χέρια (2/3 παραγωγής και διανομής και 3/3 στην μετάδοση). Τελευταία η Τουρκία επενδύει στην έρευνα για ανεύρεση υδρογονανθράκων τόσο στο εσωτερικό της (ικανοποίηση αυξημένων αναγκών και μείωση εξωτερικής εξαρτήσεως), όσο και στην Μ. Θάλασσα (συνεργασία με Βραζιλία) και Α. Μεσόγειο και μάλιστα σε περιοχές οι οποίες επικαλύπτονται με την Κυπριακή ΑΟΖ. Επιπλέον κατασκευάζει σειρά μονάδων ισχύος άνθρακος, προκειμένου να αξιοποιήσει τα εν λόγω αποθέματά της.

Στα πλαίσια διαφοροποίησης των πηγών ενέργειας, η Τουρκία διατηρεί σε εξέλιξη πρόγραμμα δημιουργίας πυρηνικών ενεργειακών εγκαταστάσεων (δεν θα πρέπει να αποκλείεται υποκρυπτόμενη φιλοδοξία μελλοντικής κατασκευής πυρηνικών όπλων). Έχει ήδη συνάψει σχετικές συμφωνίες με την Ρωσία και την Ν. Κορέα, με τελικό στόχο την κάλυψη του 5% των αναγκών της από πυρηνική ενέργεια, έως το 2023. Η κατασκευή του πρώτου πυρηνικού εργοστασίου θα αρχίσει εντός του 2014. Ως προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η Τουρκία φιλοδοξεί να καλύψει το 30% των αναγκών της, κατά το 2023. Μόνο το υδροηλεκτρικό δυναμικό της, καλύπτει τώρα το 3% των συνολικών αναγκών της, το 10% της εσωτερικής παραγωγής ενέργειας και το 17% της εσωτερικής παραγωγής ηλεκτρισμού. Επιπλέον η Τουρκία κατέχει περί το 1/8 του παγκοσμίου γεωθερμικού δυναμικού καθώς και τεράστιες εκτάσεις κατάλληλες για ανάπτυξη αιολικής και ηλιακής ενέργειας.

Στα ανατολικά, βόρεια και νότια της Τουρκίας ευρίσκεται το 75% των αποδεδειγμένων παγκοσμίων αποθεμάτων Φ.Α. και περί το 70% των αποδεδειγμένων παγκοσμίων αποθεμάτων πετρελαίου, ενώ δυτικά της χώρας κείται η μεγαλύτερη αγορά καταναλωτών των προϊόντων αυτών. Το γεγονός αυτό καθιστά την Τουρκία κρίσιμο περιφερειακό ενεργειακό δρώντα. Κατά συνέπεια η Άγκυρα, μέσω της ενεργειακής στρατηγικής της, επιχειρεί όπως καταστεί κύρια χώρα διελεύσεως της ενέργειας καθώς και ενεργειακός κόμβος με κατευθύνσεις τόσο μεταξύ Ανατολής – Δύσεως, όσο και μεταξύ Βορρά – Νότου. Με τον τρόπο αυτό και ιδιαίτερα με την προσφορά εναλλακτικής λύσεως στην ευρωπαϊκή ενεργειακή εξάρτηση από την Ρωσία, η Άγκυρα επιχειρεί, μεταξύ άλλων, να εκβιάσει την είσοδό της στην Ε.Ε., με ευνοϊκούς γι' αυτήν όρους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι εντός του 2012, το 6 – 7 % του πετρελαίου και Φ.Α. που διακινείται παγκοσμίως, θα διέλθει από την Τουρκία. Παράλληλα ο μεγάλος τουρκικός πληθυσμός με την διαρκώς αναπτυσσόμενη οικονομία, καθιστά την ίδια την Τουρκία ένα μεγάλο περιφερειακό καταναλωτή.

Από πλευράς αγωγών πετρελαίου, η Τουρκία διαθέτει ήδη τον αγωγό Μπακού – Τιφλίς – Τσεϋχάν (BTC), από τα 1100 μίλια του οποίου, τα 670 ευρίσκονται εντός της χώρας και ο οποίος δεν διέρχεται από ρωσικό έδαφος. Ο αγωγός αυτός μεταφέρει 1 εκ. βαρ. ημερησίως (1.2% των παγκοσμίων αναγκών) συμβάλλοντας σημαντικά στις απαιτήσεις του ενεργειακού διαδρόμου Ανατολής Δύσεως (πετρέλαιο από Αζερμπαϊτζάν και Καζακστάν). Έτερος σημαντικός αγωγός πετρελαίου είναι αυτός που συνδέει το Κιρκούκ με το Τσεϋχάν (υπάρχει πρόσφατη συμφωνία αγοράς πετρελαίου και Φ.Α. από το Β. Ιράκ). Υπάρχουν επιπλέον τρεις αγωγοί πετρελαίου εντός της Τουρκίας για τις εσωτερικές της καταναλωτικές απαιτήσεις (Batman – Dortyol, Ceyhan – Kirikkale, Selmo – Batman) και ένας αγωγός επ’ ωφελεία ΝΑΤΟ. Ο αγωγός Σαμψούς - Τσεϋχάν, θα αποσυμφορήσει την κυκλοφορία μέσω των στενών του Βοσπόρου. Τέλος το 3.7% της καθημερινής καταναλώσεως πετρελαίου παγκοσμίως, διέρχεται από τα στενά του Βοσπόρου.

Εάν η διακίνηση πετρελαίου μέσω της Τουρκίας δυνατόν να χαρακτηριστεί ως σημαντική, η αντίστοιχη διακίνηση Φ.Α., χαρακτηρίζεται ως κρίσιμης σημασίας. Αποτελεί τουρκική φιλοδοξία έως το 2020, περισσότερα από 120 δις κ.μ. Φ.Α. να διέρχονται μέσω Τουρκίας, με τα μισά από αυτά να διατίθενται στο εσωτερικό της χώρας και τα υπόλοιπα να προωθούνται προς την Ευρώπη. Από τους αγωγούς Φ.Α. ξεχωρίζουν ο αγωγός Blue Stream που συνδέει υποθαλασσίως την Ρωσία με την Τουρκία (16 δις κ.μ.), ο Αγωγός Μπακού – Τιφλίς – Ερζερούμ (αγωγός Ν. Καυκάσου), με 8 δις κ.μ. ετησίως και οι αγωγοί Ταυρίς – Άγκυρα και Ελλάδος Τουρκίας (TGI). Στις μελλοντικές δυνατές κατασκευές αγωγών Φ.Α., συμπεριλαμβάνονται οι αγωγοί Nabucco, ο Trans – Anatolian (Ερζερούμ – Βουλγαρία), ο αραβικός αγωγός Φ.Α. (Αίγυπτος, Ιορδανία, Συρία, Τουρκία), ο ενεργειακός διάδρομος Τουρκίας – Ισραήλ (επέκταση του Blue Stream στο Τσεϋχάν και από εκεί στην Ασκαλώνα), καθώς και η μεταφορά πετρελαίου στην Ινδία από το Τσεϋχάν, μέσω Ισραήλ και Ερυθράς Θάλασσας. Τέλος η Τουρκία διατηρεί σταθερές βλέψεις στην αξιοποίηση του Φ.Α. του Ιράκ, του Τουρκμενιστάν και του Ιράν.

Η ανωτέρω ενεργειακή κατάσταση προσδίδει στην Τουρκία γεωπολιτικό πλεονέκτημα και ταυτόχρονα απαιτεί κατάλληλη εξωτερική πολιτική ικανή να ισορροπεί μεταξύ των Δυτικών και μη συμφερόντων. Το έργο της ασφάλειας των αγωγών, η Τουρκία προσπαθεί να αντιμετωπίσει με συνδυασμό κατάλληλης νομοθεσίας, φυσικής στρατιωτικής παρουσίας, καθώς και υποδομών με την βοήθεια της τεχνολογίας και την συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς (ΝΑΤΟ, Ε.Ε., Η.Ε., ΟΑΣΕ κ.λ.π.).

Παρά την ευνοϊκή ενεργειακή κατάσταση, η Τουρκία απέχει ακόμη από την εκπλήρωση των προθέσεών της. Ήδη το έργο κατασκευής του αγωγού Nabucco βαίνει προς ακύρωση. Οι προστριβές της Τουρκίας με γειτονικά της κράτη όπως το Αζερμπαϊτζάν (τιμές πωλήσεως Φ.Α., εξομάλυνση σχέσεων με Αρμενία), με Ιράν, Ιράκ και Συρία, προκαλούν ενεργειακές επιπλοκές. Επιπλέον η Άγκυρα θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτική με την Ρωσία από την οποία προμηθεύεται τα 2/3 των αναγκών της σε Φ.Α.. Τα βασικά σημεία της κριτικής που ασκείται στην ενεργειακή πολιτική της Τουρκίας συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Παρά την φιλόδοξη ενεργειακή πολιτική της, η Τουρκία εξακολουθεί να εξαρτάται σε συντριπτικό ποσοστό από εισαγομένους υδρογονάνθρακες,

γεγονός που καθορίζει ανάλογα τις σχέσεις της με τις αντίστοιχες χώρες εξαγωγής.

- Αν και η χώρα εξαρτάται σε καθοριστικό βαθμό από εισαγόμενους υδρογονάνθρακες, επενδύει δυσανάλογα ποσά στην κατασκευή μονάδων ισχύος Φ.Α. και εις βάρος αντιστοίχων μονάδων ισχύος βασιζόμενων στην υδροηλεκτρική ενέργεια και στον άνθρακα.
- Δεν υπάρχει ακόμη ικανοποιητική νομοθετική υποδομή η οποία να ευνοεί την επένδυση σε εναλλακτικές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Η πυρηνική ενέργεια εμπεριέχει υψηλό περιβαλλοντολογικό ρίσκο και δημιουργεί εξαρτήσεις λόγω της εισαγόμενης τεχνολογίας (ειδικά από την Ρωσία από την οποία ήδη εξαρτάται κυρίως στο Φ.Α.).
- Η επένδυση εξορύξεως άνθρακος και εκμετάλλευση αυτών συγκρούεται με την πολιτική της για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η πολιτική απελευθέρωσης της ενεργειακής αγοράς (ξένη διείσδυση), συγκρούεται με τον στόχο της εθνικής αυτάρκειας.
- Οι περιφερειακές ενεργειακές φιλοδοξίες, ενδεχομένως να δημιουργούν εντάσεις με άλλους παίκτες στην περιφερειακή και παγκόσμια ενεργειακή αγορά παρά να καθιστούν την Τουρκία έναν αξιόπιστο ενεργειακό διάδρομο, κόμβο ή γέφυρα.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ Α. ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Η διαπίστωση υπάρξεως σημαντικών υποθαλασσιών κοιτασμάτων στην Κύπρο και το Ισραήλ, οι επιστημονικές εκτιμήσεις υπάρξεως εξ ίσου σημαντικών κοιτασμάτων στην ελληνική ΑΟΖ καθώς και η πρόσφατα αναπτυσσόμενη στενή συνεργασία Ελλάδος, Κύπρου και Ισραήλ για κοινή εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων τους, προσδίδει μία μοναδική ευκαιρία σε ολόκληρη την Ε.Ε.. Συνδυασμένες πηγές πιστοποιημένων ινστιτούτων εκτιμούν ότι η λεκάνη της Λεβαντίνης, η περιοχή περι το δέλτα του Νείλου, το μπλοκ του Ερατοσθένους, η λεκάνη του Ηροδότου και το Μεσογειακό ρήγμα στην ελληνική ΑΟΖ, είναι πιθανόν να κρύβουν συνολικά αποθέματα Φ.Α., της τάξεως των 20 τρις κ.μ. και 3.5 δις βαρέλια πετρελαίου. Εάν η εκτιμήσεις αυτές αληθεύουν ένας τρίτος ενεργειακός άξονας προς την Ευρώπη, μέσω Κύπρου και Ελλάδος, αποτελεί λίαν πιθανή προοπτική.

Τα ισραηλινά κοιτάσματα Ταμάρ (50 ν.μ. από ακτές) και Λεβιάθαν (86 ν.μ. από ακτές) εκτιμάται ότι περιέχουν αποθέματα 23 τρις κ.π.. Εάν στις εκτιμήσεις αυτές προστεθούν και αυτές που αφορούν μικρότερα κοιτάσματα στην περιοχή (π.χ. Dolphin, Dalit, Tanin), τότε τα ευρήματα στην ευρύτερη περιοχή της λεκάνης της Λεβαντίνης, έως τον Ιούνιο του 2012, ξεπερνούν τα 3 τρις κ.μ. και 1.7 δις βαρέλια πετρελαίου. Μόνο τα αποθέματα του κυπριακού οικοπέδου 12 εκτιμώνται σε 7 τρις κ.π.. Οι εκτιμήσεις αποθεμάτων για τις περιοχές εντός της ελληνικής ΑΟΖ είναι 1.5 τρις κ.μ. νοτίως της Κρήτης, και 2 τρις κ.μ. στην λεκάνη του Ηροδότου, με αντίστοιχη εκτίμηση συνολικών κρατικών εσόδων στα επόμενα 25 έτη, της τάξεως των 300 δις €

Διαπιστώνουμε μέχρι στιγμής ότι ο βόρειος ενεργειακός διάδρομος μονοπωλεί την ροή ρωσικού Φ.Α. προς την Ευρώπη. Για λόγους ενεργειακής ασφαλείας ευρίσκεται σε εξέλιξη η δημιουργία του δυτικών συμφερόντων νοτίου διαδρόμου. Η ύπαρξη ενός τρίτου ενεργειακού διαδρόμου στην Α. Μεσόγειο, μη ρωσικών συμφερόντων, θα συνέβαλε επιπρόσθετα στην ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια και θα ενδυνάμωνε τα διαπραγματευτικά όπλα της Ευρώπης στην ενεργειακή αγορά. Η δημιουργία του διαδρόμου αυτού θα πρέπει να βασισθεί στον γεωπολιτικό άξονα Ελλάδα – Κύπρος – Ισραήλ. Το πλεονέκτημα του διαδρόμου αυτού ενισχύεται από το γεγονός ότι θα είναι περισσότερο σταθερός και αξιόπιστος από τους υπολοίπους, αφού η Ελλάδα και Κύπρος αποτελούν μέλη της Ε.Ε., ενώ τα συμφέροντα του Ισραήλ συγκλίνουν διαχρονικά με τα αντίστοιχα Δυτικά. Επιπλέον ο άξονας Ελλάς – Κύπρος – Ισραήλ δύναται να αποτελέσει το αντίβαρο στις περιφερειακές φιλοδοξίες της Τουρκίας και να συμβάλει έτσι στην ισορροπία δυνάμεων και την σταθερότητα στην περιοχή.

Η έγκαιρη και επιτυχής εκμετάλλευση των κοιτασμάτων της Α. Μεσογείου πιθανόν να μεταβάλει καθοριστικά την ενεργειακή εικόνα της ευρύτερης περιοχής. Η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων αυτών προσθέτει μία ακόμη παράμετρο στο σύνθετο γεωπολιτικό περιβάλλον της περιοχής, το οποίο κυριαρχείται από τις τρέχουσες εξελίξεις της Μ. Ανατολής (εμφύλιος Συρίας, διένεξη με Ιράν, Παλαιστινιακό, Κουρδικό, Αραβική Άνοιξη κ.λ.π.), τις Τουρκικές διεκδικήσεις έναντι της Ελλάδος και της Κύπρου, την ένταση των σχέσεων Τουρκίας και Ισραήλ, τον καθορισμό των θαλασσιών ζωνών μεταξύ των κρατών της περιοχής, καθώς και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των Η.Π.Α., της Ε.Ε., της Ρωσίας και της Κίνας. Ειδικά η Ρωσία ανησυχεί για την πιθανή απώλεια της σχεδόν μονοπωλιακής παροχής Φ.Α. στην Ευρώπη, καθώς και για τις πολιτικές και λιμενικές προσβάσεις της στην Συρία. Ένδειξη του ρωσικού ενδιαφέροντος στην περιοχή αποτελούν οι μεγάλες οικονομικές επενδύσεις στην Κύπρο που συνοδεύονται από την παρουσία πολλών χιλιάδων Ρώσων στην νήσο.

Πέρα από την εκμετάλλευση των δικών της κοιτασμάτων, η Κύπρος επιδιώκει να καταστεί διαμετακομιστικό κέντρο για το Ισραηλινό Φ.Α. και για τον λόγο αυτό υλοποιεί υποδομές υδροποίησης του Φ.Α. (Βασιλικό). Η πλέον οικονομικά συμφέρουσα προώθηση του Ισραηλινού και κυπριακού Φ.Α. προς την Ευρώπη, ίσως να είναι μέσω Τουρκίας αλλά υπό τις παρούσες γεωπολιτικές συνθήκες, η πιθανότητα υλοποίησης της προοπτικής αυτής είναι ελάχιστες. Η κατασκευή υποθαλασσιού αγωγού από την Κύπρο στην Ελλάδα (1200 χλμ.) συνδυαζομένου με το καλώδιο ηλεκτρικής ισχύος (2000 MW) που θα συνδέει το Ισραήλ με το ευρωπαϊκό δίκτυο ηλεκτρισμού, μέσω Κύπρου, Κρήτης και Πελοποννήσου, είναι τεχνικά δυνατή αλλά σχετικά ακριβή επιλογή.

Η επιδείνωση των τουρκοϊσραηλινών σχέσεων σε συνδυασμό με τα ανακαλυφθέντα ισραηλινά κοιτάσματα Φ.Α., μεταθέτουν εάν όχι ακυρώνουν τα σχέδια για υποθαλάσσια διασύνδεση μέσω αγωγών Φ.Α., του Τσεϋχάν με την Ασκαλώνα. Παράλληλα ο Συριακός εμφύλιος και οι σχέσεις Συρίας και Τουρκίας αναβάλλουν επ' αόριστο τις τουρκικές φιλοδοξίες για την κατασκευή του λεγομένου «αραβικού αγωγού Φ.Α.», ο οποίος θα μετέφερε Φ.Α. από την Αίγυπτο, τον Λίβανο και την Συρία, μέσω Τουρκίας, στην Ευρώπη.

Η Τουρκία και οι τουρκοκύπριοι διεκδικούν κοιτάσματα ευρισκόμενα στην Κυπριακή και ελληνική ΑΟΖ. Τον Σεπτέμβριο 2011, η Τουρκία και το ψευδοκράτος

υπέγραψαν συμφωνία οριοθετήσεως της μεταξύ τους υφαλοκρηπίδος, καθώς και θαλασσίων περιοχών έρευνας για πετρέλαιο και Φ.Α.. Τον Νοέμβριο 2011, η κρατική τουρκική εταιρεία πετρελαίου αδειοδοτήθηκε για έρευνα σε 7 θαλάσσια οικόπεδα (το ένα στον κόλπο της Αμμοχώστου) ορισμένα των οποίων συμπεριλαμβάνουν ελληνικές και κυπριακές θαλάσσιες περιοχές. Τον Απρίλιο του 2012 η εν λόγω εταιρεία άρχισε τις εργασίες γεωτρήσεων. Η Τουρκία αρχίζει από κοινού με την εταιρεία Shell έρευνες στην Αττάλεια, την Μερσύνα και την Αλεξανδρέττα. Η χώρα αυτή θεωρεί γκρίζα 4 από τα 13 κυπριακά οικόπεδα, διότι όπως ισχυρίζεται επικαλύπτουν την υφαλοκρηπίδα της, ενώ για τα υπόλοιπα επιμένει ότι η εκμετάλλευσή τους συνδέεται με την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος αφού στους φυσικούς πόρους αυτών έχουν μερίδιο και οι Τουρκοκύπριοι.

Με τις διπλωματικές προειδοποιήσεις της και με την στρατιωτική της παρουσία στην περιοχή, η Τουρκία επιδιώκει να αποτρέψει τις ξένες εταιρείες να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για τα επίμαχα κυπριακά οικόπεδα. Επιπλέον αξιοποιώντας την γεωπολιτική της θέση, καθώς και τον ρόλο του μεγάλου διανομέα στα δίκτυα αγωγών μεταφοράς ενέργειας, θέτει το δίλημμα στις μεγάλες εταιρείες, μεταξύ Κύπρου και Τουρκίας, βάζοντας σε μαύρη λίστα τις συνεργαζόμενες με την Κύπρο. Ήδη μετά την συμφωνία Ρωσίας Τουρκίας για την κατασκευή του αγωγού South Stream, η κρατική εταιρεία Gazprom απέσυρε το ενδιαφέρον της από τον κυπριακό διαγωνισμό ερευνών, θέτοντας θέματα κόστους. Επιπλέον η Τουρκία επιδιώκει την σύναψη συμφωνίας με τον Λίβανο για έρευνα εντός της Λιβανικής ΑΟΖ.

4. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Υπάρχουν επιφυλάξεις για το κατά πόσον η προαναφερθείσα συγκεντρωμένη εξουσία πετρελαίου είναι σε θέση να αντιμετωπίσει με ευελιξία και συναίσθηση ιστορικής ευθύνης, τις επερχόμενες προκλήσεις όπως η κορύφωση της παραγωγής, η προάσπιση του πολύπλοκου άρα και ευάλωτου πετρελαϊκού συστήματος, το οικολογικό πρόβλημα και τέλος το ενδεχόμενο μεταβάσεως σε νέο ενεργειακό καθεστώς.

Η Τουρκία εφαρμόζοντας στρατηγική πειθαναγκασμού, με χρήση καταλλήλων διπλωματικών ενεργειών και στρατιωτικής δραστηριοποίησης, επιδιώκει, επιτυχώς μέχρι στιγμής, να αποτρέψει την χώρα μας από την ενάσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων στο Αιγαίο και την ΝΑ Μεσόγειο.

Εκτιμάται ότι η Τουρκία, στην προσπάθειά της να διατηρήσει και να βελτιώσει το ενεργειακό της πλεονέκτημα, θα αναλάβει πέραν του δικτύου των αγωγών μέσω της χώρας, να επενδύσει σε σταθμούς υδροποίησης του Φ.Α., τερματικούς σταθμούς, εγκαταστάσεις πετροχημικών, μεγάλες δυνατότητες αποθηκεύσεως, την αύξηση των υποδομών διύλισης πετρελαίου, την προστασία των αγωγών της, καθώς και στην απόκτηση ενεργειακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.

Η Τουρκία θα πρέπει μεταξύ άλλων να πείσει τις χώρες καταναλωτές και παραγωγούς ως προς την αξιοπιστία της στα ενεργειακά θέματα. Καθοριστικό κριτήριο σε αυτό αποτελεί ο σταθεροποιητικός ρόλος της Άγκυρας στην περιοχή. Μέχρι στιγμής εκτιμάται ότι η Τουρκία δεν έχει πείσει την διεθνή κοινότητα ως προς αυτό. Ιδιαίτερα σε πολιτικό επίπεδο η Τουρκία δεν πείθει πλέον ότι τα συμφέροντά της συγκλίνουν προς τα αντίστοιχα Δυτικά, λόγω του περιφερειακού αναπροσανατολισμού της στην περιοχή της Μ. Ανατολής.

Η ύπαρξη Φ.Α. στην Α. Μεσόγειο προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες στην χώρα μας, στην Κύπρο αλλά και στην Ε.Ε., ταυτόχρονα όμως εμφανίζει μεγάλες προκλήσεις πολιτικής, στρατιωτικής, τεχνικής, διαχειριστικής και νομικής φύσεως. Από την αντιμετώπιση και την διαχείριση των προκλήσεων αυτών θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό ο συσχετισμός ισχύος στην Α. Μεσόγειο κατά τα επόμενα έτη. Σε κάθε περίπτωση η Ε.Ε. θα πρέπει να πεισθεί ότι τα Κυπριακά και Ελληνικά υποθαλάσσια κοιτάσματα αποτελούν αντικείμενα στρατηγικής σημασίας και ζωτικού ευρωπαϊκού συμφέροντος και ως τέτοια θα πρέπει να αντιμετωπισθούν. Παράλληλα οι Η.Π.Α. θα πρέπει εμπράκτως να στηρίξουν την αντίληψη ότι η παροχή υποθαλασσίου Φ.Α. στην Ευρώπη, μέσω του άξονος Ισραήλ – Κύπρος – Ελλάδα, διευκολύνει την επιθυμητή ευρωπαϊκή απεξάρτηση από το ρωσικό Φ.Α. και παρέχει κερδοφόρες ευκαιρίες σε εταιρείες πετρελαίου Δυτικών συμφερόντων.

Δεδομένης της επιδιώξεως παραμονής της χώρας μας στη ζώνη του ευρώ αλλά και του αυτονόητου ευρωπαϊκού προσανατολισμού της, η πολιτική μας ηγεσία θα πρέπει να σταθμίσει την προοπτική που της προσδίδουν τα υποθαλάσσια κοιτάσματα και να τα συσχετίσει με την οικονομική κρίση της χώρας, με τα συμφέροντα μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή, καθώς και με τις στρατηγικές της Τουρκίας και του Ισραήλ, προκειμένου να χαράξει την εθνική της στρατηγική. Η Ελλάδα θα πρέπει να συμπεριλάβει στην εθνική της στρατηγική την δημιουργία του στρατηγικού άξονα Ελλάδα – Κύπρος – Ισραήλ με ταχείες διαδικασίες και την ενεργό συμμετοχή της σ' αυτόν. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει καθοριστικά η επιτάχυνση των διαδικασιών γεωτρήσεων στο Ιόνιο και νοτίως της Κρήτης, καθώς και η οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών της, δεδομένου ότι με αποδεδειγμένα, μέσω γεωτρήσεων, σημαντικά αποθέματα υδρογονανθράκων θα αποκτήσει ανάλογο διπλωματικό ειδικό βάρος.

Εντός πάντοτε των πλαισίων του Δυτικού προσανατολισμού της χώρας μας καθώς και των συμμαχικών υποχρεώσεών της, θα πρέπει να εξετασθεί διεξοδικά η αύξηση συνεργασίας με την Ρωσία στον εμπορικό, ενεργειακό, τουριστικό και στο μέτρο του δυνατού στον στρατιωτικό τομέα.

Η τρέχουσα επικίνδυνη γεωπολιτική ρευστότητα στην Α. Μεσόγειο απαιτεί εγκατάλειψη της πολιτικής αδράνειας, χάραξη διακομματικής στρατηγικής και συνεπή εφαρμογή της. Η άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων που απορρέουν από την διεθνή νομιμότητα αποτελεί υποχρέωση της χώρας μας. Οι απαιτήσεις προασπίσεως της ασφάλειας του Κυπριακού ελληνισμού, των ενεργειακών μας συμφερόντων σε ολόκληρη τη λεκάνη της Α. Μεσογείου, των θαλασσίων γραμμών επικοινωνίας, των θαλασσίων μας ζωνών, της ασφάλειας του μεγάλου μας εμπορικού στόλου, της ασκήσεως αξιόπιστης διπλωματίας με γειτονικές χώρες ενδιαφέροντος, καθώς και αυξήσεως του ειδικού μας βάρους στις συμμαχίες μας, επιβάλλει την ταχεία ισχυροποίηση και όχι την αποδυνάμωση των ενόπλων μας δυνάμεων.

5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το θέμα της ενέργειας είναι ασφαλώς ιδιαίτερα σύνθετο και κατά συνέπεια τα προαναφερθέντα χρησιμεύουν μόνο ως έναυσμα για περαιτέρω έρευνα, μελέτη και προβληματισμό. Κατά την περίοδο της συζητήσεως θα προσπαθήσω να σχολιάσω ή να απαντήσω σε τυχόν παρατηρήσεις ή ερωτήσεις.